

Sygn. akt V CSK 303/17

POSTANOWIENIE

Dnia 31 sierpnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Strzelczyk (przewodniczący)

SSN Józef Frąckowiak

SSN Paweł Grzegorczyk (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa A. C.

przeciwko P. C.

o rozwód,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 31 sierpnia 2017 r.,

skargi kasacyjnej powódki od postanowienia Sądu Apelacyjnego [...]

z dnia 10 października 2016 r.,

1. odrzuca skargę kasacyjną;

2. oddala wniosek pozwanego o zasądzenie od powódki kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Powódka A. C. wytoczyła przeciwko pozwanemu P. C. powództwo o rozwód z wyłącznej winy pozwanego, żądając powierzenia powódce wykonywania władzy rodzicielskiej nad małoletnią A. C. i ograniczenia władzy rodzicielskiej pozwanego ojca dziecka do współdecydowania o istotnych sprawach dziecka, ustalenia miejsca zamieszkania dziecka przy matce oraz zasądzenia alimentów od pozwanego na rzecz małoletniej córki. W pozwie złożyła także wniosek o udzielenie zabezpieczenia przez powierzenie powódce wykonywania władzy rodzicielskiej na czas trwania postępowania i ograniczenie władzy rodzicielskiej pozwanego do współdecydowania o istotnych sprawach dziecka, ustalenie miejsca zamieszkania małoletniej córki przez czas trwania postępowania przy matce i zobowiązanie pozwanego, przez czas trwania procesu, do zapłaty na rzecz małoletniej alimentów, płatnych do rąk matki jako ustawowej przedstawicielki.

Sąd pierwszej instancji - Sąd Okręgowy w O., w związku z podniesionym przez pozwanego przed wdaniem się w spór zarzutem braku jurysdykcji krajowej sądów polskich i wnioskiem o odrzucenie pozwu w całości, postanowieniem z dnia 14 lipca 2016 r. uznał jurysdykcję krajową sądów polskich w zakresie żądania rozwodu, zaś w przedmiocie odpowiedzialności rodzicielskiej i alimentów na rzecz dziecka pozew odrzucił, zarówno w zakresie żądania głównego, jak i wniosku o zabezpieczenie roszczenia.

Sąd Okręgowy ustalił, że strony zawarły związek małżeński w dniu 27 czerwca 2009 r., a w dniu 23 października 2009 r. przyszła na świat córka małżonków A. C. Dziecko zamieszkiwało co najmniej od czerwca 2013 r. do września 2015 r. z obojgiem rodziców posiadających władzę rodzicielską i sprawujących nad nim pieczę we Francji w L., a od 6 września 2015 r. A. C. wraz z matką przebywa w Polsce w B. Pozwany, obywatel Francji, nadal mieszka we Francji. Powódka i dziecko posiadają obywatelstwo polskie.

Sąd pierwszej instancji przyjął, że jurysdykcja krajowa sądów polskich podlegała ocenie na podstawie przepisów prawa unijnego, tj. rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach

dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 (Dz. Urz. WE L 338, s. 1 ze zm.; dalej - „rozporządzenie nr 2201/2003”) oraz rozporządzenia Rady (WE) nr 4/2009 z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych (Dz. Urz. UE L nr 7, s. 1; dalej - „rozporządzenie nr 4/2009”). Kierując się tymi aktami, Sąd Okręgowy uznał, że w zakresie żądania rozwodu jurysdykcja krajowa sądów polskich wynika z art. 3 ust. 1 lit. a tiret szóste rozporządzenia nr 2201/2003. Istnienie jurysdykcji krajowej w sprawie o rozwód nie przesądza jej jednak w odniesieniu do żądań dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, chyba że zostaną spełnione szczególne warunki, przewidziane w art. 12 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003. Zdaniem Sądu Okręgowego, w okolicznościach sprawy brak było podstaw do przyjęcia jurysdykcji krajowej w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej na podstawie przepisów rozporządzenia nr 2201/2003, w szczególności zaś na podstawie art. 12 tego aktu, któremu należy przyznać pierwszeństwo przed art. 8 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003. Pozwany nie uznał bowiem jurysdykcji krajowej sądów polskich, czego wymaga art. 12 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2201/2003. Sąd Okręgowy stwierdził także, z powołaniem się na art. 3 lit. d rozporządzenia nr 4/2009, brak jurysdykcji krajowej sądów polskich w zakresie świadczeń alimentacyjnych, mając na względzie, że jest ona nierozłącznie związana z postępowaniem w przedmiocie odpowiedzialności rodzicielskiej.

Sąd pierwszej instancji zanegował także możliwość zastosowania w okolicznościach sprawy art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003, ponieważ przepis ten dotyczy zawieszenia postępowania lub wezwania innego sądu do uznania swojej jurysdykcji krajowej przez sąd, do którego jurysdykcji krajowej należy rozpoznanie sprawy. Jeżeli więc jurysdykcję krajową w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej mają sądy francuskie, sąd francuski może zawiesić rozpoznanie sprawy; decyzja w tym zakresie należy do sądu francuskiego, do którego strona może się zwrócić ze stosownym wnioskiem.

Na postanowienie sądu pierwszej instancji zażalenie wniosły obie strony, przy czym powódka w zakresie dotyczącym braku jurysdykcji krajowej w przedmiocie odpowiedzialności rodzicielskiej, alimentów oraz zabezpieczenia

roszczeń, pozwany zaś w zakresie odmowy odrzucenia pozwu co do żądania rozwodu.

Sąd drugiej instancji - Sąd Apelacyjny [...], oddalił w całości zażalenie pozwanego, dzieląc stanowisko Sądu Okręgowego co do tego, że sądom polskim przysługuje jurysdykcja krajowa w zakresie żądania rozwodu ze względu na to, że powódka jako obywatelka polska „zamieszkiwała zwykle” w Polsce przynajmniej 6 miesięcy bezpośrednio przed wniesieniem pozwu (art. 3 ust. 1 lit. a tiret szóste rozporządzenia nr 2201/2003).

W zakresie zażalenia powódki Sąd Apelacyjny stwierdził, odwołując się ogólnie do rozporządzenia nr 2201/2003, że w sprawie dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej jurysdykcję krajową mają sądy państwa członkowskiego, w którym dziecko „zwykle zamieszkuje” w czasie, w którym wytoczono powództwo. Wyjątkowo, w przypadku zgodnego z prawem przemieszczenia się dziecka do innego państwa członkowskiego, które staje się miejscem jego „zwykłego zamieszkania”, sądy państwa członkowskiego poprzedniego miejsca stałego pobytu utrzymują jurysdykcję przez sześć miesięcy. Wreszcie, sądy państwa członkowskiego właściwe do rozpatrzenia powództwa o rozwód, separację lub unieważnienie małżeństwa są właściwe do orzekania w każdej sprawie odnoszącej się do odpowiedzialności rodzicielskiej związanej z tym powództwem, jeżeli co najmniej jedno z małżonków posiada odpowiedzialność rodzicielską w stosunku do dziecka, a małżonkowie i osoby posiadające odpowiedzialność rodzicielską zaakceptowały właściwość sądu wyrażnie lub w inny bezsporny sposób w chwili wniesienia powództwa i leży to w najlepszym interesie dziecka.

W rozważanej sprawie, w ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy prawidłowo wskazał, że pozwany, jako ojciec dziecka, nie zgodził się na rozpoznanie sprawy przez sąd polski, także w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej. Jurysdykcja krajowa sądów polskich na tej podstawie tym samym nie zachodziła, brak akceptacji sądu polskiego przez wszystkie strony postępowania wyłączał także możliwość przyjęcia jurysdykcji krajowej przez sąd polski w oparciu o okoliczność, że dziecko ma istotne związki z Polską i leży to w najlepszym interesie dziecka.

Za niezasadne uznał ponadto Sąd drugiej instancji zarzuty naruszenia art. 19 ust. 2 oraz art. 15 ust. 2 lit. c rozporządzenia nr 2201/2003. Zawieszenie postępowania na podstawie przepisu art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003 następuje wtedy, gdy zachodzi jurysdykcja krajowa różnych państw członkowskich, a więc zarówno sąd polski, jak i francuski może rozpoznać sprawę wykorzystując podstawy jurysdykcyjne wynikające z rozporządzenia nr 2201/2003. W stanie faktycznym sprawy brak było jednak podstaw do uznania jurysdykcji krajowej w sprawie dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej, skoro małoletnia została bez zgody ojca uprowadzona do Polski. Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 15 ust. 2 lit. c w związku z art. 53 rozporządzenia nr 2201/2003 Sąd Apelacyjny wyjaśnił, że w stanie faktycznym powinność zawieszenia postępowania, wezwania stron do złożenia pozwu przed sądem innego państwa członkowskiego i wyznaczenia w tym celu terminu, spoczywała na sądzie francuskim, jeżeli dostrzegłby on potrzebę przekazania sprawy do sądu innego państwa członkowskiego (art. 15 ust. 4 rozporządzenia nr 2201/2003). Sąd francuski nie wystąpił jednak z taką inicjatywą, mimo złożenia wniosku przez powódkę. Brak było zatem podstawy do zawieszenia postępowania przed sądem polskim.

Nie został również, zdaniem Sądu Apelacyjnego, naruszony art. 20 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003, mając na względzie, że kwestia ustalenia miejsca zamieszkania dziecka została uprzednio rozstrzygnięta przez sąd francuski, a decyzję tę powódka może kwestionować jedynie w postępowaniu o stwierdzenie wykonalności tego orzeczenia w Polsce. Wniosek o tymczasowe ustalenie miejsca zamieszkania dziecka w Polsce okazał się tym samym, w ocenie Sądu Apelacyjnego, bezprzedmiotowy.

Wreszcie, Sąd Apelacyjny, wskazując na art. 3 lit. c i d rozporządzenia nr 4/2009, zaprzeczył również, aby w sprawie sądom polskim przysługiwała jurysdykcja krajowa w zakresie żądania alimentów. Jeśli bowiem nie zachodzi jurysdykcja krajowa w sprawie dotyczącej władzy rodzicielskiej, to także nie przysługuje ona w zakresie żądania alimentów na podstawie art. 3 lit. d rozporządzenia nr 4/2009; wyłączona jest również podstawa jurysdykcji krajowej przewidziana w art. 3 lit. c rozporządzenia nr 4/2009, ponieważ jurysdykcja

krajowa sądów polskich w zakresie żądania rozwodu była oparta o kryterium obywatelstwa powódki.

W konsekwencji Sąd Apelacyjny uwzględnił zażalenie powódki jedynie co do odrzucenia zawartego w pozwie wniosku o zabezpieczenie roszczeń alimentacyjnych, uchylając w tym zakresie zaskarżone postanowienie z powołaniem się na art. 14 rozporządzenia nr 4/2009.

Postanowienie Sądu drugiej instancji zaskarżyła skargą kasacyjną powódka w części oddalającej złożone przez nią zażalenie, zarzucając naruszenie art. 12 ust. 1 w związku z art. 8 ust. 2 rozporządzenia nr 2201/2003, art. 3 lit. d i b rozporządzenia nr 4/2009, a także art. 19 ust. 2 oraz art. 15 ust. 2 lit. c w związku z art. 53 rozporządzenia nr 2201/2003. Na tej podstawie skarżąca wniosła o zmianę postanowienia Sądu drugiej instancji w zaskarżonej części, względnie jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego dopuszczalność jest *de lege lata* ograniczona przy pomocy kryterium przedmiotowego i kryterium wartości przedmiotu zaskarżenia (art. 398², art. 519¹, art. 767⁴ § 2, art. 1142⁶ § 2 k.p.c.). Wyłączenie skargi kasacyjnej na tej podstawie dotyczy sprawy jako całości, bez względu na to, czy zaskarżeniu podlega orzeczenie merytoryczne (wyrok, postanowienie orzekające co do istoty sprawy), czy postanowienie o odrzuceniu pozwu lub umorzeniu postępowania i niezależnie od przyczyny odrzucenia pozwu, względnie umorzenia postępowania (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 lipca 2004 r., V CZ 61/04, niepubl., i z dnia 23 listopada 2005 r., II CZ 101/05, niepubl., a także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 1996 r., I CZ 11/96, Prok. i Pr. 1998, nr 1, s. 45, wkładka). W sprawach objętych tym ograniczeniem dostęp do Sądu Najwyższego jest gwarantowany z woli ustawodawcy w zasadzie jedynie przez instytucję zagadnień prawnych, kierowanych do Sądu Najwyższego przez sąd odwoławczy (art. 390 § 1 k.p.c.), dopuszczalne jest w nich także, przy spełnieniu ustawowych warunków, złożenie do Sądu Najwyższego skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (art. 424¹ i n. k.p.c.).

Kontrola dopuszczalności skargi kasacyjnej musi każdorazowo poprzedzać ocenę jej merytorycznej zasadności i należy przede wszystkim do sądu drugiej instancji, który wydał zaskarżone orzeczenie (art. 398⁶ § 2 k.p.c.), sprawuje ją jednak także Sąd Najwyższy, który na podstawie art. 398⁶ § 3 k.p.c. jest obowiązany odrzucić skargę kasacyjną, podlegającą odrzuceniu przez sąd drugiej instancji.

Zgodnie z art. 398² § 2 pkt 1 k.p.c. skarga kasacyjna jest niedopuszczalna w sprawie o rozwód i w sprawie o alimenty. Ponadto, stosownie do art. 519¹ § 2 k.p.c. w sprawach z zakresu prawa rodzinnego, opiekuńczego i kurateli skarga kasacyjna przysługuje tylko w sprawach o przysposobienie oraz o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami, chyba że wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż sto pięćdziesiąt tysięcy złotych. Pojęcie „sprawy z zakresu prawa rodzinnego, opiekuńczego i kurateli” należy interpretować przez pryzmat systematyki kodeksu postępowania cywilnego, który w dziale II tytułu II księgi drugiej części pierwszej zawiera przepisy poświęcone sprawom z zakresu prawa rodzinnego, opiekuńczego i kurateli (art. 561-605 k.p.c.) (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2001 r., IV CZ 207/01, niepubl., z dnia 20 lutego 2014 r., I CZ 8/14, OSNC 2015, nr 1, poz. 11, z dnia 25 kwietnia 2014 r., II CZ 116/13, niepubl., z dnia 5 sierpnia 2014 r., IV CSK 126/14, niepubl., i z dnia 3 marca 2017 r., I CZ 28/17, Biul. SN 2017, nr 5, s. 14). Wśród tych spraw lokują się m.in. sprawy z zakresu stosunków między rodzicami a dziećmi (art. 579 i n. k.p.c.), w tym sprawy dotyczące władzy rodzicielskiej. Skarga kasacyjna w tych sprawach, jak wielokrotnie wskazywano w judykaturze, jest niedopuszczalna, co uzasadnia się także przez wzgląd na obniżoną stabilność zapadających w nich rozstrzygnięć i możliwość ich zmiany na podstawie art. 577 k.p.c. (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2001 r., IV CKN 310/01, niepubl., z dnia 5 lipca 2002 r., III CZ 68/02, niepubl., z dnia 9 listopada 2004 r., IV CZ 152/04, niepubl., z dnia 16 listopada 2004 r., III CZ 102/04, niepubl., z dnia 9 grudnia 2004 r., II CZ 138/04, niepubl., z dnia 23 listopada 2005 r., II CZ 97/05, niepubl., z dnia 19 stycznia 2012 r., IV CZ 158/11, niepubl., z dnia 28 maja 2013 r., V CZ 163/12, niepubl., i z dnia 28 maja 2014 r., I CZ 28/14, niepubl.).

W niniejszej sprawie skarżąca zaskarżyła postanowienie Sądu drugiej instancji wydane w sprawie o rozwód w części oddalającej zażalenie na postanowienie o odrzuceniu pozwu w zakresie żądania powierzenia jej władzy rodzicielskiej i ograniczenia władzy rodzicielskiej pozwanego, ustalenia miejsca zamieszkania dziecka, zasądzenia alimentów, a także udzielenia w tym zakresie zabezpieczenia na czas trwania postępowania (pkt 2-6 żądania pozwu). W tym stanie rzeczy, zgodnie z utrwaloną judykaturą, okoliczność, że zakwestionowane orzeczenie zostało wydane w sprawie o rozwód nie przesądzała *per se* o niedopuszczalności skargi kasacyjnej, ocena ta powinna być natomiast dokonywana odrębnie, stosownie do przedmiotu konkretnego zaskarżonego rozstrzygnięcia (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 1997 r., II CKN 481/97, OSNC 1998, nr 6, poz. 102, z dnia 5 kwietnia 2001 r., IV CZ 123/00, niepubl., z dnia 13 października 2004 r., I CZ 111/04, niepubl., z dnia 12 kwietnia 2007 r., III CZ 21/07, niepubl., z dnia 5 października 2007 r., III CSK 271/07, niepubl., i z dnia 28 maja 2014 r., I CZ 28/14, niepubl.).

Idąc tym torem, w zakresie, w którym zaskarżone postanowienie dotyczyło dopuszczalności postępowania w odniesieniu do żądania zasądzenia alimentów, niedopuszczalność skargi kasacyjnej wynikała wprost z art. 398² § 2 pkt 1 k.p.c. Co się tyczy władzy rodzicielskiej, dopuszczalność skargi kasacyjnej należało ocenić w świetle właściwego do oceny zdadności kasacyjnej spraw o władzę rodzicielską przepisu art. 519¹ § 2 k.p.c., a tym samym, odwołując się do wcześniejszych rozważań, skarga kasacyjna okazała się niedopuszczalna także w tym zakresie. Stanowisko to odpowiada utrwalonemu pogładowi, akceptowanemu także w literaturze, zgodnie z którym skarga kasacyjna od rozstrzygnięcia w przedmiocie władzy rodzicielskiej wydanego w sprawie o rozwód lub o ustalenie ojcostwa jest niedopuszczalna, tak jak w przypadku rozstrzygnięcia w przedmiocie władzy rodzicielskiej wydawanego w samodzielnym postępowaniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 3 lipca 2003 r., V CK 305/03, niepubl., i z dnia 8 czerwca 2006 r., II CZ 38/06, niepubl., a także - co do spraw o ustalenie ojcostwa - postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 maja 2013 r., V CZ 163/12, niepubl., z dnia 19 września 2013 r., V CSK 563/12, niepubl., i z dnia 28 maja 2014 r., I CZ 28/14, niepubl.). Zapatrywanie to należało odnieść

odpowiednio także do żądania ustalenia miejsca zamieszkania dziecka przy matce (art. 519¹ § 2 k.p.c. *a contrario*; por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2011 r., III CZP 20/11, OSNC 2012, nr 1, poz. 4), jak również do rozstrzygnięcia co do żądań zabezpieczenia roszczeń w tym zakresie, przy uwzględnieniu, że w postępowaniu zabezpieczającym skarga kasacyjna jest niedopuszczalna (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 1997 r., I CZ 22/97, OSNC 1997, nr 10, poz. 147, z dnia 15 grudnia 2010 r., II CZ 135/10, niepubl., i z dnia 17 kwietnia 2013 r., I CZ 1/13, niepubl.).

Na tę konkluzję, w obecnym stanie prawnym, nie mogła rzutować specyfika niniejszej sprawy, związana z istnieniem elementu obcego i koniecznością stosowania prawa unijnego przy ocenie podstawy odrzucenia pozwu. Przepisy rozporządzenia nr 2201/2003 i rozporządzenia nr 4/2009, jak również innych aktów prawa unijnego regulujących jurysdykcję krajową państw członkowskich Unii Europejskiej, nie tworzą szczególnej kategorii spraw pod kątem dopuszczalności skargi kasacyjnej, badanie tej dopuszczalności następuje zawsze na podstawie prawa polskiego (*lex fori processualis*), z uwzględnieniem charakteru konkretnej sprawy, tak jak przedstawia się on zgodnie z prawem krajowym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 1 września 2016 r., V CSK 127/16, niepubl.).

Stwierdzenie niedopuszczalności skargi kasacyjnej w niniejszej sprawie nie jest równoznaczne z niedostrzeżeniem istotnych zagadnień związanych z dokonaną przez Sądy wykładnią miarodajnych aktów prawa unijnego, wskazanych także przez Rzecznika Praw Dziecka w złożonym przezeń stanowisku. Mając na uwadze konstytucyjne funkcje Sądu Najwyższego i wzgląd na prawidłowe stosowanie prawa unijnego, należało zatem, mimo niedopuszczalności skargi kasacyjnej, stwierdzić, że w sprawach z zakresu odpowiedzialności rodzicielskiej podstawy jurysdykcji krajowej unormowane w art. 12 rozporządzenia nr 2201/2003 mają charakter konkurencyjny (alternatywny) wobec ogólnej jurysdykcji krajowej opartej na łączniku miejsca zwykłego pobytu dziecka (art. 8 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003). Wynika z nich zatem dodatkowa możliwość zaczepienia jurysdykcji krajowej w państwie, w którym dziecku nie przysługuje zwykły pobyt (por. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 12 listopada 2014 r., C-656/13, *L. przeciwko M.*, ECLI:EU:C:2014:2364, i z dnia 21 października 2015 r.,

C-215/15, *Wasilka Iwanowa Gogowa przeciwko Iliji Dimitrowowi Ilielowi*, ECLI:EU:C:2015:710), nie uchylają one natomiast jurysdykcji krajowej wynikającej z art. 8 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003.

W konsekwencji, w braku szczególnych podstaw określonych w art. 12 rozporządzenia nr 2201/2003, w każdej sprawie dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej, także rozstrzyganej łącznie ze sprawą o rozwód, separację lub unieważnienie małżeństwa, konieczne jest zatem zbadanie, czy jurysdykcja krajowa w zakresie żądania dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej nie wynika z art. 8 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003. Badanie to musi jednak uwzględniać również art. 9 i 10 rozporządzenia nr 2201/2003, przy czym w razie stwierdzenia bezprawnego uprowadzenia lub zatrzymania dziecka (art. 2 pkt 11 rozporządzenia nr 2201/2003; por. w tym zakresie wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 9 października 2014 r., C-376/14 PPU, *C. przeciwko M.*, ECLI:EU:C:2014:2268) jurysdykcja krajowa w sprawach odpowiedzialności rodzicielskiej przysługuje na podstawie art. 10 *ab initio* rozporządzenia nr 2201/2003 temu państwu, w którym dziecko bezpośrednio przed zdarzeniem miało zwykły pobyt, chyba że dziecko uzyskało zwykły pobyt w innym państwie i został spełniony jeden z alternatywnych warunków przewidzianych w dalszej części tego przepisu (art. 10 lit. a i b rozporządzenia nr 2201/2003; por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 1 lipca 2010 r., C-211/10 PPU, *Doris Povse przeciwko Mauro Alpaga*, ECLI:EU:C:2010:400). Okoliczności wskazujące na ewentualne bezprawne uprowadzenie lub zatrzymanie dziecka w rozumieniu art. 10 *ab initio* rozporządzenia nr 2201/2003 i związane z nimi utrzymanie jurysdykcji krajowej państwa, w którym dziecko bezpośrednio przed zdarzeniem miało zwykły pobyt, powinny być przy tym każdorazowo wyjaśnione w ramach orzekania o dopuszczalności merytorycznego rozpoznania sprawy.

Zwykły pobyt dziecka w państwie *fori* uzasadnia także jurysdykcję krajową w sprawie o alimenty należne dziecku (art. 3 lit. b w związku z art. 2 ust. 1 pkt 10 rozporządzenia nr 4/2009), przy czym zwykły pobyt należy w tym przypadku umiejscawiać z wykorzystaniem dorobku orzeczniczego Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej na tle rozporządzenia nr 2201/2003 (por. wyroki z dnia 2 kwietnia

2009 r., C-523/07, A., ECLI:EU:C:2009:225, z dnia 22 grudnia 2010 r., C-497/10 PPU, *Barbara Mercredi przeciwko Richardowi Chaffe*, ECLI:EU:C:2010:829, z dnia 9 października 2014 r., C-376/14 PPU, *C. przeciwko M.*, ECLI:EU:C:2014:2268, z dnia 15 lutego 2017 r., C-499/15, *W.,V. przeciwko X.*, ECLI:EU:C:2017:118, i z dnia 8 czerwca 2017 r., C-111/17 PPU, *OL przeciwko PQ*, ECLI:EU:C:2017:436). Okoliczność, że doszło do bezprawnego uprowadzenia lub zatrzymania dziecka nie wyłącza przy tym ustalenia, że jurysdykcja krajowa w sprawie alimentacyjnej przysługuje państwu, w którym dziecko uzyskało zwykły pobyt po tym zdarzeniu (por. wyrok austriackiego Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2013 r., 1Ob 91/13h, *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts* 2015, nr 2, s. 169).

Jurysdykcja krajowa w sprawie o alimenty może wynikać również z łączności spraw (art. 3 lit. c rozporządzenia nr 4/2009), przy czym podstawy tej nie uchyla okoliczność, że jurysdykcja krajowa państwa *fori* w sprawie dotyczącej statusu osoby wynika z art. 3 ust. 1 lit. a tiret szóste rozporządzenia nr 2201/2003, ponieważ wyrażona w tym przepisie podstawa jurysdykcji opiera się na kombinowanym łączniku miejsca zwykłego pobytu i obywatelstwa powoda lub wnioskodawcy (*arg. a contrario* z art. 3 lit. c *in fine* rozporządzenia nr 4/2009). Jednakże, w sytuacji, w której sprawa alimentacyjna dotyczy alimentów na rzecz dziecka dochodzonych w związku ze sprawą o rozwód, uwzględnienia wymaga stanowisko Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wyrażone w wyroku z dnia 16 lipca 2015 r., C-184/14, *A. przeciwko B.*, ECLI:EU:C:2015:479, w którym zanegowano miarodajny dla jurysdykcji krajowej związek między sprawą dotyczącą separacji lub rozkładu pożycia między rodzicami małoletniego dziecka, a żądaniem alimentów na rzecz tego dziecka, jeżeli w innym państwie członkowskim toczy się postępowanie w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej co do tego dziecka.

Uwagi te, dotyczące wykładni przepisów prawa unijnego, nie mogły jednak wpłynąć na kwestię dopuszczalności skargi kasacyjnej w niniejszej sprawie, która podlegała ocenie stosownie do art. 398² § 2 pkt 1 i art. 519¹ § 2 k.p.c. Wynikająca z tych przepisów niedopuszczalność skargi kasacyjnej była równoznaczna z brakiem po stronie Sądu Najwyższego władzy jurysdykcyjnej do ingerencji w zaskarżone postanowienie. Ocena, czy ustawowy model zakładający pozostawienie określonych kategorii spraw poza granicami zdatności kasacyjnej,

bez względu na doniosłość mogących w nich wystąpić zagadnień prawnych, jest optymalny z punktu widzenia efektywności nadzoru sprawowanego przez Sąd Najwyższy nad orzecznictwem sądów powszechnych (art. 183 ust. 1 Konstytucji RP), a w konsekwencji ochrony praw jednostki, należy do ustawodawcy.

Wniosek pozwanego o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego okazał się niezasadny. W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwany domagał się odmowy jej przyjęcia do rozpoznania lub oddalenia, tymczasem, jak wyjaśniono w utrwalonym orzecznictwie, w razie odrzucenia skargi kasacyjnej, stronie, która nie podniosła stosownego zarzutu procesowego, nie należy się zwrot kosztów postępowania kasacyjnego (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 1934 r., C.II. 1677/34, Zb. Urz. 1935, poz. 204, i postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 563/01, niepubl., z dnia 7 lipca 2011 r., II CSK 37/11, niepubl., z dnia 27 września 2013 r., V CSK 574/12, niepubl., oraz z dnia 16 stycznia 2017 r., II CSK 460/16, niepubl.).

Z tych względów, stwierdziwszy niedopuszczalność skargi kasacyjnej z racji przedmiotu sprawy, na podstawie art. 398⁶ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

kc

jw